

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — ES ir šalių kandidačių pilietinės visuomenės savitarpio dialogo (*)

COM(2005) 290 final

(2006/C 28/22)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2005 m. birželio 29 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui — ES ir šalių kandidačių pilietinės visuomenės savitarpio dialogo*.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2005 m. spalio 10 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Antonello Pezzini.

421-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2005 m. spalio 26-27 d. (spalio 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 99 nariams balsavus už, 5 — prieš ir 9 susilaikius.

1. Komunikato santrauka

1.1 Iki šiol įvairių plėtrų metu sukaupta patirtis parodė, kad plačioji visuomenė būdavo menkai informuota ir parengta laikotarpiui prieš prasidedant plėtrai. Atsižvelgiant į ES darbą ateityje, būtina pagerinti dialogą su pilietine visuomene, taip vadinamąjį trečiąjį ramstį⁽¹⁾.

1.2 Pilietinės visuomenės savitarpio dialogo stiprinimu turi būti siekiama šių tikslų:

- valstybių narių ir šalių kandidačių įvairių pilietinės visuomenės grupių savitarpio ryšių stiprinimas ir keitimasis informacija;
- Europos Sąjungos žinių apie šalis kandidates, pirmiausia jų kultūrą ir istoriją, gilinimas ir supratimas, atsižvelgiant į galimybių ir būsimų plėtrų keliamų problemų akcentavimą;
- šalių kandidačių žinių ir supratimo apie Europos Sąjungą gilinimas ir supratimas, pirmiausia vertybių, kuriomis ji remiasi, jos veikimo ir politikos kryptį;
- pilietinė visuomenė buvo apibūdinta įvairiai. Komisija pasirinko plačiausią ir labiausiai visaapimantį apibrėžimą, kurį pateikė EESRK „visos organizacinės struktūros, kurių nariai siekia visuotinės svarbos tikslų ir turi visuotinės svarbos pareigas bei yra tarpininkai tarp valdžios institucijų ir piliečių⁽²⁾“.

1.3 Komisija parengė strateginės programos, kurioje numatyta stiprinti nuolatinę veiklą, įskaitant Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto dešimties metų patirtį, ir siūlomos naujos priemonės dabartiniam procesui stiprinti ir gilinti, metmenis.

(*) Preliminari pavadinimo vertimo redakcija

(1) Pirmasis ramstis yra reformų politika; antrasis – derybos dėl stojimo į ES; trečiasis – pilietinės visuomenės savitarpio dialogas.

(2) Socialiniai partneriai (profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos); platesne prasme, tos organizacijos, kurios atstovauja socialiniams ir ekonominiams dalyviams (pvz., vartotojų asociacijoms); NVO; visuomeninės asociacijos (pvz., šeimos ir jaunimo asociacijos); religinės bendruomenės, žiniasklaida ir prekybos rūmai.

1.3.1 Siekiant paspartinti veiklą Kroatijoje ir Turkijoje, minimos šios programos: Socrates, Leonardo, Jaunimo, Jean Monnet, Marie Curie ir kultūrinė veikla bei žiniasklaida. Tikimasi, kad bus parengta NVO ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms skirta programa.

1.3.2 Kalbant apie būsimą veiklą, komunikate, nors ir pabrėžiama, kad pilietinė visuomenė pasinaudos savo patirtimi ir parengs naujas programas, rekomenduojama:

- ilgalaikė NVO, socialinių partnerių ir profesinių organizacijų, turinčių teisę gauti Bendrijos finansavimą, partnerystė;
- glaudūs moterų teisių organizacijų tarpusavio ryšiai;
- ES ir Turkijos verslo tarybos sukūrimas;
- naujas miestų partnerių susitarimas tarp vietos bendruomenių;
- jaunimo, universitetų ir specialistų mainai;
- kultūros mainai;
- aktyvesnis dalyvavimas Bendrijos kultūros ir žiniasklaidos programose;
- aktyvesnis kalbų mokymas;
- viešųjų svarstymų, pirmiausia internetu, skatinimas;
- pasikeitimas žurnalistų patirtimi ir jų skatinimas;
- bažnyčių ir įvairių religijų dialogas.

1.3.3 Kai kuriais atvejais, turėtų būti supaprastintos vizos, o laikotarpis, per kurį jos išduodamos, sutrumpėti.

1.4 Kad būtų įgyvendinta socialinio dialogo programa, planuojama investuoti apie 40 mln. eurų. EESRK nuomone, ši suma gana maža.

2. Pastabos

2.1 Europos Komisijos dokumento pavadinimas leidžia manyti, kad kalbama apie dialogą su visų šalių kandidatėmis, tačiau, išskyrus trumpą nuorodą į Kroatiją, beveik visas komunikatas skirtas Turkijai.

2.2 EESRK nuomone, klausimą vertėtų išplėsti, įtraukiant Kroatiją, Serbiją ir Vakarų Balkanus⁽³⁾.

2.3 Turkija užima strateginę padėtį Viduržemio jūros regiono pietuose ir dėl to yra Europos ir Viduržemio jūros regiono politikos dalis. Komisijai vertėtų paaiškinti tokio dvigubo vaidmens savybes ir ypatumus.

2.4 Šalių kandidačių darbuotojai ir įmonės jau nuo dešimtojo dešimtmečio buvo Europos atstovaujamojo organų (ETUC, UNICE, UEAPME, kt.) nariais; jie dalyvavo įvairiuose socialinio dialogo etapuose, o Turkija ypatingai pasižymėjo ryžtingumu ir entuziazmu. EESRK nuomone, vertėtų išnagrinėti šio išipareigojimo ir patirties poveikį Turkijos profesinėms sąjungoms ir įmonėms.

2.5 Socialinis dialogas, skirtas pasirengti deryboms dėl stojimo, yra labai svarbus Bendrijos *acquis* ir strategijai ir negali būti improvizuotas. EESRK nuomone, Komisija turi itin atkreipti dėmesį į tokį dialogą, kad užtikrintų nuolatinį visų atstovaujamojo organų dalyvavimą.

2.5.1 Turkijoje yra daug kultūrinių įstaigų ir organizacijų, kuriose jaunimas aktyviai dalyvauja. EESRK manymu, šios kultūrinės asociacijos galėtų būti puiki galimybė pasigilinti į bendras problemas ir išskirti veiksmingiausias priemones, darančias poveikį visuomenės raidai.

2.5.2 Be to, reikėtų skatinti ir remti vietos valdžios institucijų, universitetų ir mokymo centrų giminiavimąsi, nes per juos galima perduoti patirtį ir paskatinti pilietinės visuomenės dalyvius įvertinti įvairias priemones, kurių pagalba nustatomos ir sprendžiamos kultūrinės, socialinės ir ekonominės problemos.

2.6 Kad būtų pasiekti konkretūs rezultatai, patartina pagerinti šalių kandidačių atstovų dalyvavimą Socialinių reikalų generalinio direktorato ir ES lygio atstovaujamojo organizacijų darbe taikant tam tikras priemones.

2.7 Turėtų būti skatinamas ir remiamas įvairių religijų, pirmiausia krikščionių ir musulmonų, tarpusavio bendradarbiavimas.

2.8 Panašiai, įvairiomis galimomis priemonėmis turėtų būti stiprinamas dialogas dėl įvairių kultūros formų.

2.9 Kalbant apie NVO programą, kurią Europos Komisija greitai paskelbs, EESRK tikisi, kad joje bus pateikti konkretūs ir naudingi pasiūlymai, kaip konstruktyviai keistis patirtimi.

3. EESRK įgyvendinamos priemonės

3.1 Nuo 1995 m. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, glaudžiai dirbdamas su Komisija, įsteigė nemažai jungtinių konsultacinių komitetų su visomis plėtroje dalyvavusiomis šalimis.

3.2 Buvo įsteigtas komitetas ir su AKR (Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno) valstybėmis, kuriuo Komisija dabar remiasi taikydama Kotonu susitarimą ir administruodama ekonominės partnerystės susitarimus (EPS).

3.3 EESRK įsteigė ir Lotynų Amerikos tęstinio darbo komitetą, atsakingą už Lotynų Amerikos šalių socialinių ir ekonominių organizacijų vystymo skatinimą, padedančių joms dalyvauti nuolat vykstančiuose regioninės integracijos procesuose (Centrinės Amerikos, Andų bendrijos, Mercosur) ir užtikrinančių, kad būtų vykdomi dabartiniai asociacijų susitarimai ir tie, dėl kurių deramasi.

3.4 Antroje dešimtojo dešimtmečio pusėje EESRK buvo įsteigtas Europos ir Viduržemio jūros regiono komitetas padėti Komisijai įgyvendinti pietų Viduržemio jūros regionui numatytą socialinę ir ekonominę politiką.

3.4.1 ES ir Indijos apskritojo stalo ir Transatlantinė darbotvarkė sudarė galimybes Europos Sąjungai plačiau pristatyti kitoms pasaulio šalims savo socialinę ir kultūrinę struktūrą.

3.5 2004 m. buvo sudaryta Vakarų Balkanų ryšių grupė, kuriai buvo pavesta skatinti EESRK ir Vakarų Balkanų pilietinės visuomenės organizacijų, įskaitant ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas⁽⁴⁾, bendradarbiavimą, padėti Vakarų Balkanų šalių pilietinės visuomenės organizacijoms stiprinti integraciją į ES ir galiausiai narystę ES.

3.5.1 EESRK susidomėjo pietryčių Europa parengdama šiuos dokumentus:

— informacinį pranešimą apie *Europos Sąjungos ir pietryčių Europos tam tikrų šalių tarpusavio santykius*⁽⁵⁾;

— nuomonę savo iniciatyva dėl *Žmogiškųjų išteklių vystymo Vakarų Balkanuose*⁽⁶⁾;

⁽³⁾ Dažnai manoma, kad Vakarų Balkanai tai teritorija, į kurią įėjo buvusi Jugoslavija (be Slovėnijos) ir Albanija, t.y. Kroatija, Bosnija Hercegovina, Serbija ir Juodkalnija (įskaitant Kosovą), Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija ir Albanija.

⁽⁴⁾ Kroatija ir Juodkalnija įsteigė ekonomikos ir socialinių reikalų tarybas.

⁽⁵⁾ CESE 1025/98, pranešėjas – Sklavounos.

⁽⁶⁾ CESE 534/2001, pranešėjas – Sklavounos.

— nuomonę savo iniciatyva dėl *Pietryčių Europos (PRE) pilietinės visuomenės organizacijų dalyvavimo skatinimo — praeities patirtis ir būsimi iššūkiai* (?);

— tiriamąją nuomonę dėl *Pilietinės visuomenės vaidmens naujojoje Europos strategijoje, skirtoje Vakarų Balkanams* (8);

— nuomonę savo iniciatyva dėl *Kroatijos narystės Europos Sąjungoje paraiškos* (9)

3.5.2 Komitetas taip pat priėmė nuomones savo iniciatyva dėl Bulgarijos, Rumunijos ir Kroatijos.

3.5.3 EESRK jau pateikė du dalinius Europos kaimynystės politikos (10) vertinimus ir dabar rengia tiriamąją nuomonę šiuo klausimu (11).

3.6 Priešingai nei kituose komitetuose, kuriuose buvo numatyta, kad dalyvaus 6 arba 9 EESRK nariai (po 3 grupėje), ES ir Turkijos jungtinį konsultacinį komitetą sudarė 18 EESRK ir 18 Turkijos narių. Toks narių skaičiaus padidėjimas buvo pateisinamas dėl šalies dydžio ir galimų problemų dėl to, kad Turkija pirmoji musulmonų šalis, kuri kreipiasi dėl narystės ES.

3.6.1 ES ir Turkijos jungtinis konsultacinis komitetas yra organas, suburiantis ES ir Turkijos organizuotos pilietinės visuomenės atstovus. Jo nariai priklauso įvairioms pilietinės visuomenės organizacijoms: prekybos, pramonės ir amatų rūmams, profsąjungoms, darbdavių asociacijoms, kooperatyvams, žemės ūkio rūmams, vartotojų organizacijoms, NVO, trečiojo sektoriaus atstovams, kt.

3.6.2 ES ir Turkijos jungtinio konsultacinio komiteto posėdžiai (12) vykdavo pakaitomis Briuselyje ir Turkijos vietovėse ir kiekviename posėdyje būdavo svarstomi socialiniai ir ekonominiai klausimai: 19-asis jungtinio konsultacinio komiteto posėdis vyko 2005 m. liepos 7-8 d. Stambule (13).

3.6.3 Tarp įdomesnių posėdžiuose svarstytų klausimų buvo šie:

— Turkijos ir ES tarpusavio santykiai energetikos srityje (1996 m.).

— ES ir Turkijos bendradarbiavimas mažų ir vidutinių įmonių bei profesinio mokymo srityje (1996 m.).

(?) CESE 594/2003, pranešėjas Clive Wilkinson.

(8) CESE 1624/2003, pranešėjas Roberto Confalonieri.

(9) CESE 520/2004, pranešėjas Strasser.

(10) Vienas yra susijęs su Vidurio ir Rytų Europa (pranešėja Karin Alledt), o kitas – su Viduržemio regiono šalimis (pranešėja Giacomina Cassina).

(11) Pranešėja Giacomina Cassina (REX 2004).

(12) Iki šios dienos jau yra įvykę 19 posėdžių.

(13) Pirmasis posėdis įvyko 1995 m. lapkričio 16 d. Briuselyje, kuriame dalyvavo Turkijos ambasadorius ES Özülker

— EB ir Turkijos muitų sąjunga žemės ūkio produktų srityje (1997 m.).

— Muitų sąjungos socialinis poveikis (1998 m.).

— Moterų vaidmuo plėtroje ir sprendimų priėmimo (1999 m.).

— Migracijos (2000 m.).

— Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra (2000 m.)

— Paslaugų liberalizavimas (2000 m.).

— Socialinis dialogas ir ekonominės ir socialinės teisės Turkijoje (2001 m.).

— Ekonominės krizės Turkijoje poveikis (2002 m.).

— Regioniniai skirtumai Turkijoje (2002 m.).

— Žemės ūkio vystymas Turkijoje (2002 m.).

— Turkija pakeliui į narystę ES (2003 m.)

— Negalių turinčių žmonių socialinė integracija (2004 m.).

— Mikroįmonės ir standartizavimo procesai (2004 m.)

— ES ir Turkijos santykių vystymas ir pilietinės visuomenės dalyvavimas derybose dėl narystės ES (2005 m.).

3.7 Remiantis pirmiau išvardytais klausimais galima daryti išvadą, kad posėdžiuose su Turkijos pilietinės visuomenės organizacijomis buvo svarstoma daug Bendrijos *acquis* sričių. Būtina pabrėžti, kad šiuose posėdžiuose, pirmiausia tuose, kurie vyko Turkijoje (14), dalyvavo daug žmonių iš geriausiai atstovaujamųjų pilietinės visuomenės organizacijų.

3.8 Turkijoje vykusiuose posėdžiuose, be JKK narių, pirmiausia dalyvavo daug įvairių Turkijos organizacijų atstovų, kurie buvo labai svarbūs skatinant abipusį supratimą.

3.9 Be JKK parengtų iniciatyvų, turėtų būti pabrėžtas įsipareigojimas įsteigti Socialinių reikalų ir ekonomikos komitetą Turkijoje, paremtą ES modeliu ir daugelyje Europos šalių (15) įsteigtais komitetais.

(14) 9 posėdžiai vyko Turkijoje: 3 – Stambule, 1 – Gaziantepė, 2 – Ankaroje ir po 1 Trabzone, Izmyre ir Erzurume.

(15) Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos įsteigtos šiose šalyse: Austrijoje, Belgijoje, Ispanijoje, Suomijoje, Prancūzijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Italijoje, Liuksemburge, Maltoje, Lenkijoje, Portugalijoje, Slovėnijoje, Bulgarijoje ir Rumunijoje (šaltinis: EESRK).

3.10 Komisijos komunikate pripažįstama, kad pastaruosius dešimt metų EESRK aktyviai dalyvavo santykiuose su Turkija⁽¹⁶⁾. Komisija tikisi, kad Regionų komitetas vaidins panašų vaidmenį santykiuose su Turkijos regionais.

4. Trečiojo ramsčio įgyvendinimas ir liaudies demokratija

4.1 **Liaudies** principas, kuris, kartu su **subsidiarumo** stiprinimu, yra vienas iš pastarųjų keletu metų tendencijų, tapo svarbesnis ir tampa kultūrine pozicija, kuria remdamiesi piliečiai gali pareikšti norą tapti pagrindiniais socialinių sprendimų šalininkais.

4.2 Įsivyravus liaudies demokratijai, įvyko du svarbūs dalykai:

— nacionalinių parlamentų naujosios pareigos;

— subsidiarumo principo stiprinimas.

4.3 Dažnai manoma, kad parlamentas pernelyg lėtai ir nenuosekliai priima savo sprendimus. Dėl to būtina dėti pastangas sukurti naują parlamentinę struktūrą ir vaidmenį⁽¹⁷⁾.

4.3.1 Subsidiarumo principas tapo plačiai taikomas pirmiausia suteikus Europos Sąjungai impulsą ir remiantis daugiapakopiu sprendimų priėmimo principu. Svarbu nustatyti tinkamiausią lygį. Neverta imtis veiksmų Bruselyje, jeigu nacionaliniu ar vietos lygiu galima padaryti geriau, ir atvirksčiai.

4.4 Dėl naujų technologijų žinios sklinda taip greitai ir tokiu mastu, kurio anksčiau nebuvo įmanoma suvokti. Daug žmonių, anksčiau neturėjusių galimybės gauti informaciją, dabar yra geriau pasirengę, turi daugiau žinių ir mano, kad jų nuomonė gali padėti sprendimų priėmimo procesui⁽¹⁸⁾.

4.4.1 Šiuos poreikius, kurie yra kultūros požiūriu augančios visuomenės išraiška, iš dalies dėl to, kad keičiamasi patirtimi su kitomis Europos valstybėmis, gali geriau patenkinti liaudies demokratija.

4.4.2 Dėl neseniai įvykusios ir būsimos plėtros, kai į ES įstos Turkija ir Kroatija, šiais kultūriniais ir socialiniais modeliais reikės dalytis.

4.5 Šiais modeliais į tą pačią konsensuso sistemą siekiama įtraukti įvairius aspektus (ekonominius, pramoninius, profsąjungų ir profesinius).

⁽¹⁶⁾ COM(2005) 290, 2005 6 29, p. 2.2.2.

⁽¹⁷⁾ Jacques Delors išnagrino šį klausimą įdomioje kalboje, pasakytoje 1999 m. posėdyje su EESRK.

⁽¹⁸⁾ Demokratijos artumo sąvoka išplečia ir sukonkretina dalyvavimo sąvoką: padeda struktūruoti darbą ir rasti sutarimą tokių priemonių ir organizacijų (EESRK, nacionaliniai ir regionų EESRK) pagalba, kurios prisideda prie problemų sprendimo ir padeda rasti sprendimus dėl didžiųjų socialinių ir ekonominių pokyčių. Tipinis pavyzdys galėtų būti paslaugų, energijos ir dujų rinkos liberalizavimas įvairiose ES valstybėse ypatingą dėmesį skiriant visuotinės svarbos paslaugoms.

4.5.1 **Įvairių kultūrų integravimas.** Daug profesinių kategorijų dažnai lemia problemų sprendimą skirtingais būdais. Nors dabar atrodo, kad daug poreikių dėl kultūros raidos yra panašūs, priemonės ir būdai poreikiams tenkinti ir vis sudėtingesniems siekiams įgyvendinti išlieka skirtingi. Atsižvelgiant į dabartinius modelius, skirtingos pozicijos yra derinamos aukščiausiu lygiu politinio tarpininkavimo būdu.

4.5.2 Nepaisant to, vis dažniau kyla nepasitenkinimas tokiu procesu ir nutolstama nuo politinių klasių ir profesinių asociacijų. Pradedant žemiausiu lygiu, būtinos didelės ir įvairios pastangos, kad būtų geriau įtraukti įvairūs problemų aspektai. Toks klausimas nėra susijęs su vienuarūšės kultūros sukūrimu, bet paremtas bendru siekiu rasti būdus užtikrinti kuo platesnį konsensusą.

4.5.3 **Toje pačioje sistemoje.** Integracijos procesas gali būti ir yra skatinamas įvairiais būdais. Nepaisant to, jį reikia organizuoti sistemingai ir metodiškai. Atsižvelgiant į sistemas, kurios buvo sėkmingiausiai įgyvendintos Europos organuose ir valstybėse narėse, pilietinės visuomenės organizacijos buvo suskirstytos į tris grupes⁽¹⁹⁾: atstovaujančias darbdaviams, darbuotojams ir galiausiai nepriklausomiems specialistams, NVO, lygių galimybių komitetams, vartotojų teisių grupėms ir piliečių asociacijoms.

4.6 **Įvairiais lygiais.** Tokio pobūdžio organizacija atsako už konkrečių, dažnai sudėtingų klausimų sprendimą regioniniu, nacionaliniu ar Europos lygiu. Dėl šios priežasties, Romos sutartimi, kuria 1957 m. buvo sukurta Europos Sąjunga, be kitų institucijų, buvo sukurtas Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas.

4.6.1 **Nustatyti tinkamiausius lygius,** kuriais bendrų sprendimų paieška taptų kultūros augimo dalis ir liaudies demokratijos paieška.

4.7 **Aktyvaus dialogo** tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir su ja **metodais.** Užmezgamas nuolatinis dialogas tarp organizuotos pilietinės visuomenės ir su ja, bei jam suteikiama daugiau galimybių vystyti brandžios demokratijos sąlygomis, kai žinios ir informacija yra skleidžiamos plačiojoje visuomenėje užtikrinant, kad net patys sudėtingiausi klausimai būtų sprendžiami be ideologinio poveikio ir neturint išprusimo.

⁽¹⁹⁾ Šis suskirstymas su mažais skirtumais buvo priimtas Europos šalių ekonomikos ir socialinių reikalų komitetų. Jų yra penkiolika.

4.7.1 **Nuolatinis dialogas.** Nuolatinis dialogas yra svarbus aspektas, nes jis užtikrina, kad bus įveiktos ribos, nustatytos atsitiktinio dialogo atveju. Pirmiausia, kai kalbama apie sudėtingus klausimus, ilgalaikiai ir organizuoti metodiškai vykstantys mainai gali atnešti nelauktų rezultatų.

4.8 **Sąveika** ⁽²⁰⁾ kaip priemonė skubiems ir bendriems sprendimams priimti. Sąveika atsiranda savaime, atliekant nuolatinį ir metodišką darbą, ir užtikrina rezultatų vertingumą ir ilgalaikiškumą. Rengiant nuomones, daug pozicijų, kurios iš pirmo žvilgsnio atrodo visiškai skirtingos, suartės ir bus suderintos.

4.9 Ši tvarka paprastai būna taikoma parlamentuose, tačiau nedalyvauja organizuota pilietinė visuomenė žemiausiu lygiu. Kad šie modeliai būtų taikomi regionams organizuotai, tvariai ir metodiškai, demokratija turi būti brandi, lemianti savo ruožtu liaudies demokratiją.

5. Derybos dėl narystės ES ir pilietinė visuomenė

5.1 Gerai žinoma, kad, pagal Kopenhagos kriterijus nustatytus principus, kurių reikėjo laikytis plėtros proceso metu, naujosios šalys turėjo perkelti į savo politiką ir praktiką visą *acquis communautaire*. Todėl EESRK pritaria ir visapusiškai palaiko Komisijos komunikatą dėl ES pilietinės visuomenės ir Turkijos dialogo, priimtą birželio 29 d.

5.2 Komiteto nuomone, abi pusės turėtų atsisakyti stereotipų ir parodyti Europos Sąjungą bei Turkiją tokiomis, kokios jos yra dabartiniu metu, kartu rasti tinkamiausius būdus, kaip pagerinti abipuses žinias ir pasiekti veiksmingesnį liaudies demokratijos įgyvendinimą.

5.3 Komitetas su malonumu pažymi, kad parengtas naujas įstatymo projektas dėl Turkijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos reformos, kurio rengime dalyvavo pilietinės visuomenės organizacijų atstovai, įskaitant JKK narius.

5.3.1 Viena vertus, šis teisės akto projektas suteikia svarbesnį vaidmenį pilietinei visuomenei ir numato geresnį atstovavimą jai Taryboje, kita vertus, apriboja vyriausybės vaidmenį.

5.4 EESRK pageidauja, kad šis teisės aktas būtų kuo greičiau priimtas ir įgyvendintas ir pabrėžia nuostatą, kad naujoji Turkijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba būtų neprik-

lausoma ir turėtų būtinus finansinius bei žmogiškuosius išteklius.

5.5 Gyvybiškai svarbu, kad ES-Turkijos santykiai būtų skaidrūs, juose dalyvautų pilietinė visuomenė ir jai būtų atsiskaitoma.

5.6 Atsižvelgdamas į ES-Turkijos santykių pobūdį ir į nesenai į ES įstojusių šalių patirtį, Komitetas pasiūlė keletą priemonių, kurios leistų įtraukti į derybas dėl narystės ES organizuotą pilietinę visuomenę.

5.6.1 Kad pilietinės visuomenės organizacijos būtų išgirstos derybose dėl narystės ES, būtina didinti jų gebėjimus. Tam būtina parama ir finansavimas.

5.6.2 Šią paramą iš esmės turėtų teikti Turkijos vyriausybė, o papildomą paramą turėtų teikti ES institucijų bei dabartinių ES valstybių narių pilietinės visuomenės organizacijos.

5.7 Ryšių su Europos organizacijomis stiprinimas ir dalyvavimas Europos tarptautiniuose projektuose yra vertingos Turkijos organizacijų gebėjimų didinimo priemonės.

5.7.1 Šiuo požiūriu labai svarbus ir JKK narių įnašas, o jų organizacijos kviečiamos pradėti kurti programas, skirtas pilietinės visuomenės dialogui. Šiais projektais turėtų būti siekiama gerinti abipuses žinias ir užtikrinti bendradarbiavimą, ypač keitimąsi geriausia praktika.

5.8 Turkijos asociacijų atstovams turėtų būti naudinga nuolat dalyvauti tyrimų grupių diskusijose, kurios rengiamos ES lygiu siekiant įgyvendinti Europos politiką, kaip kad, pvz., Liuksemburgo proceso atveju.

5.9 JKK nuomone, vizų procedūros valstybėse narėse kliudo plėtoti ryšius su pilietine visuomene. Todėl EESRK ragina vyriausybės palengvinti šias procedūras, siekiant:

- sustiprinti pilietinės visuomenės atstovų dialogą;
- sustiprinti profesinių sąjungų bendradarbiavimą;
- palengvinti užmegzti verslo ryšius;
- skatinti prekybinius ir ekonominius ryšius;
- sukurti NVO platformą.

⁽²⁰⁾ Sąveika leidžia padėti pagrindą abipusei ir panašiai minties sanklodai: abipusis reiškia, kad vienas žmogus pritraukia kitą žmogų ir panašų, nes jie siekia analogiškų ir bendrų samprotavimų (iš Alberoni ir kt.)

5.10 Labai svarbu kuo skubiau atnaujinti Turkijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybą, turinčią pirmiau minėtą autonomiją, kuri sudaro galimybes nuolatiniam vyriausybės ir pilietinės visuomenės organizacijų dialogui ir kurioje dalyvauja visi suinteresuoti subjektai.

5.10.1 Ši organizacija, užtikrinanti geresnę **liaudies demokratijos įgyvendinimą**, privalo įgyvendinti teisėtus visos organizuotos pilietinės visuomenės siekius ir atspindėti jos poreikius ir potencialą integracijos į Europos Sąjungos gyvenimą procese.

5.10.2 Siekiant užtikrinti platų atstovavimą, Turkijos ekonomikos ir socialinių reikalų taryba turėtų būti kuriama regioniniu pagrindu ir dalyvauti konsultacijose dėl visų derybinių skyrių, susijusių su *acquis communautaire*, kurios turėtų vykti nuolat ir deramu laiku.

5.11 Informuotumo ir supratimo apie šalies modelius ir kultūros tradicijas tiek Turkijoje, tiek ES gerinimas yra labai svarbūs derybų sėkmei. Turėtų būti dedamos ypatingos pastangos, siekiant užtikrinti, kad visuomenė teisingai suvoktų ES poziciją Turkijos atžvilgiu ir atvirksčiai.

5.11.1 Veiksmingiausiai tai būtų galima padaryti suteikiant pilietinės visuomenės organizacijoms galimybę organizuoti efektyvias informavimo kampanijas.

5.12 Dalyvaudamas plataus masto ir nuolatinėje JJK veikloje, EESRK visada yra įsipareigojęs:

- skatinti organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą derybų procese svarstant kiekvieną derybinį skyrių;
- išsamiai išnagrinėti socialines ir ekonomines pasekmes, kurias Turkijai turės *acquis communautaire* priėmimas;
- išplėsti ir sustiprinti ES valstybių narių ir Turkijos organizuotos pilietinės visuomenės atstovų dialogą ir bendradarbiavimą.

5.12.1 Vykdydami šiuos įsipareigojimus EESRK ir JKK galėtų pasinaudoti naujų valstybių narių patirtimi, įgyta sprendžiant derybų metu iškilusius sunkumus.

5.12.2 Liaudies demokratijos procesas sudaro galimybę remtis vietinių ir regioninių organizacijų darbu, kadangi veikiama viena, politinė klasė to niekada negalėtų pasiekti.

5.13 Ypatingu Turkijos atveju, turint omenyje šalies dydį ir su tuo susijusius sudėtingus klausimus, susitikimai ir pasikeitimai patirtimi yra detalesni ir dažnesni. Tačiau dar padaryta ne viskas.

5.14 Reikia skirti daugiau lėšų, turi būti intensyviau siekiama tikslo, posėdžiai ir keitimasis patirtimi turėtų būti dažnesni, kartu aiškiau nustatytos su tuo susijusios socialinės ir profesinės kategorijos.

6. Išvados

6.1 EESRK yra įsitikinęs, kad gavus Turkijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos pritarimą ir jai aktyviai dalyvaujant, turėtų būti sukurta nuolatinė struktūra, kuri vienytų pilietinės visuomenės atstovus ir būtų atsakinga už derybas dėl narystės ⁽²¹⁾ ES, kad jos baigtųsi veiksmingu ir vieningu *acquis communautaire* pritaikymu.

6.1.1 Turint omenyje šalies dydį ir jos kultūrinę įvairovę, ši struktūra turėtų veikti tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygiais.

6.2 Gyvybiškai svarbu, kad kultūrinė sąveika ir *acquis* teikiama nauda netaptų išskirtine Stambulo, Ankaros ir kitų pagrindinių miestų privilegija, bet taip pat pasiektų ir provincijas bei kaimą.

6.3 Žmonių lūkesčiai, rūpesčiai ir siekiai turi būti atliepti bei jiems suteikta konkreti forma pilietinės visuomenės organizacijose. Šios organizacijos turėtų atlikti esminį vaidmenį planuojant ir rengiant informavimo kampanijas, skirtas Turkijos narystei ES.

6.3.1 EESRK nuomone, taip pat svarbu sukurti bendrą platformą komunikacijai ⁽²²⁾, t.y. forumą, kuriame dalyvautų asociacijos ir nevyriausybines organizacijos ir kuris joms sudarytų galimybę sutelkti visą dėmesį į pagrindines problemas konkrečiais atvejais ir siekti bendrų sprendimų.

6.4 Pasirengimo narystei procesas apima paramos programas ir finansinę pagalbą. Dažnai tik nedidelė grupė žmonių, konkrečios srities specialistų, yra žino procedūras, terminus ir finansavimo galimybes. Aiški informacija turi būti teikiama iš pat pradžių, kad ji galėtų būti paskleista tarp suinteresuotų organizacijų ir tokiu būdu jos galėtų teikti projektus bei pasiūlymus.

6.4.1 Lygiai taip pat pilietinei visuomenei atstovaujančioms organizacijoms turėtų būti išaiškintos visos finansavimui gauti būtinos procedūros, kurios turėtų būti kiek įmanoma paprastesnės ir aiškesnės.

⁽²¹⁾ Reikia sudaryti horizontalią ir vertikalą partnerystę su pilietinės visuomenės atstovais (horizontalią) ir institucijomis (vertikalą) laikantis I tikslo NUTS II regionų praktikos. Pirmiau minėtų partnerių konsultavimas ir informavimas labai padėjo išspręsti nepakankamai išsivysčiusių regionų problemas. Žiūr. Regionų generalinio direktorato regionų veiklos programas ir programavimo dokumentus.

⁽²²⁾ Dialogui palaikyti skirta struktūra.

6.5 Europos Komisijos delegacija Turkijoje, kuriai labai padėjo JKK parama ir patirtis, EESRK ir Regionų komitetas galėtų įnešti savo svarų indėlį surengdami įvairių pilietinės visuomenės sektorių atstovų, įskaitant ir socialinio dialogo dalyvius, dialogą Turkijoje bei Turkijos ir ES dialogą⁽²³⁾. Labai svarbu pilietinės visuomenės stiprinimo priemonėmis suteikti Turkijos ir ES socialiniams partneriams galimybę rengti bendrus mokymo planus daugelyje *acquis communautaire* 31 straipsnyje numatytų sričių.

6.6 EESRK nuomone, kaip niekada svarbu sustiprinti Turkijos organizacijų gebėjimus, kad jos galėtų geriau susipažinti su savo europiniais partneriais, ypač su jų uždaviniais ir vaidmeniu atstovaujant liaudies demokratijai.

6.6.1 *Acquis* priėmimo procese turėtų būti priimti asociacijas reglamentuojantys teisės aktai, kurie iš esmės būtų suderinti su galiojančiais europiniais teisės aktais.

6.7 Turkijos vyriausybė, remdamasi *acquis communautaire* numatytomis nuostatomis, turėtų tobulinti organizacijų teisės aktus ir panaikinti kliūtis, trukdančias plėtoti nevyriausybinės organizacijas.

6.8 Kalbant apie lyčių lygybę, Komitetas ragina Komisiją užtikrinti, kad moterys pakankamai aktyviai dalyvautų bendradarbiavime ir joms būtų tinkamai atstovaujama dialoge ir veiklos programose.

6.9 EESRK yra įsitikinęs, kad įvairioms Turkijos organizacijoms turėtų būti teikiama tokia parama, kuri joms leistų per trumpą laiką tapti savo srities Europos ir tarptautinių organizacijų narėmis.

6.10 Turkija turėtų būti visomis įmanomomis priemonėmis skatinama dalyvauti švietimo ir mokymo programose, įskaitant naujomis laikinomis programomis, kurios papildytų jau esamas programas.

6.10.1 Stažuotės pagal sustiprintą Erasmus programą galėtų būti puiki priemonė įvairių šalių studentams geriau pažinti ir gerbti vieni kitus.

6.11 Komitetas yra įsitikinęs, kad Turkijos ministerijos galėtų iš esmės sumažinti visokių reikalaujamų dokumentų skaičių arba apskritai daugelio jų atsisakyti, tuo atveju, kai Turkijos verslininkai ar kiti ekonominiai subjektai nori rengti savo renginius Europoje.

6.12 Būtina remti ryšius tarp panašių organizacijų bei tarp Turkijos ir ES ir juos skatinti, kadangi tokie ryšiai užtikrina lengvesnį ir greitesnį nuolatinį keitimąsi patirtimi ir kultūra.

6.13 Iš esmės, turėtų būti dedamos visos pastangos, užtikrinančios, kad kuo daugiau europiečių susipažintų su Turkija, o Turkijos žmonių — su Europa.

2005 m. spalio 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkė

Anne-Marie SIGMUND

⁽²³⁾ Jau užmegztas bendro pobūdžio dialogas. Profesinių sąjungų ir įmonininkų organizacijos dažnai bendrauja su mikroįmonių atstovais sprendžiant profesinių sąjungų pristatymo, užimtumo, kreditavimo, profesinio rengimo ir produktų komercializavimo bei internacionalizavimo klausimus. Susitikimai vyksta Briuselyje (UNICE, UEAPME, EPSK...) arba Turkijoje, tik jie galėtų būti geriau organizuoti. Sprendžiant tekstilės klausimą, tarpininkaujant įmonių generaliniam direktoratui, buvo kalbama apie visos Europos ir Viduržemio jūros šalių teritoriją, kuri numatoma kaip alternatyva Kinijai kokybiškų produktų gamybai.